

ЗМІСТ

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	7
-----------	---

РОЗДІЛ 1. СВІТОВА ВАЛЮТНА СИСТЕМА ТА ПРИНЦИПИ ЇЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ

11

Глава 1. Валюта та валютні курси

11

1.1. Сутність валюти та валютного курсу	11
1.2. Розрахункові види валютних курсів	16
1.3. Крос-курс та тристоронній арбітраж	18
1.4. Види валютних курсів залежно від ступеня гнучкості	20
1.5. Попит та пропозиція на іноземну валюту	29
1.6. Залежність цін від зміни валютного курсу	32
1.7. Чинники, що впливають на валютний курс	33
1.8. Прогнозування валютного курсу	36

Глава 2. Валютні відносини та платіжний баланс

44

2.1. Сутність валютних відносин та валютної політики	44
2.2. Міжнародні розрахунки	51
2.3. Платіжний баланс та його структура	57
2.4. Балансування статей платіжного балансу	69
2.5. Конвертованість національної валюти	74

Глава 3. Еволюція світової валютної системи

84

3.1. Золотий та золотодевізний стандарт	84
3.2. Бреттон-Вудська валютна система	86
3.3. Ямайська валютна система	88

ПЕРЕДМОВА	7
-----------	---

РОЗДІЛ 1. СВІТОВА ВАЛЮТНА СИСТЕМА ТА ПРИНЦИПИ ЇЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ

11

Глава 1. Валюта та валютні курси

11

1.1. Сутність валюти та валютного курсу	11
1.2. Розрахункові види валютних курсів	16
1.3. Крос-курс та тристоронній арбітраж	18
1.4. Види валютних курсів залежно від ступеня гнучкості	20
1.5. Попит та пропозиція на іноземну валюту	29
1.6. Залежність цін від зміни валютного курсу	32
1.7. Чинники, що впливають на валютний курс	33
1.8. Прогнозування валютного курсу	36

Глава 2. Валютні відносини та платіжний баланс

44

2.1. Сутність валютних відносин та валютної політики	44
2.2. Міжнародні розрахунки	51
2.3. Платіжний баланс та його структура	57
2.4. Балансування статей платіжного балансу	69
2.5. Конвертованість національної валюти	74

Глава 3. Еволюція світової валютної системи

84

3.1. Золотий та золотодевізний стандарт	84
3.2. Бреттон-Вудська валютна система	86
3.3. Ямайська валютна система	88

РОЗДІЛ 2. СВІТОВА ФІНАНСОВА СИСТЕМА

93

Глава 4. Характеристика світової фінансової системи. 93

- 4.1. Міжнародні фінансові потоки 93
- 4.2. Світовий фінансовий ринок 95
- 4.3. Розвиток світової фінансової системи в сучасних умовах 101

Глава 5. Світові фінансові центри. 108

- 5.1. Головні світові фінансові центри 108
- 5.2. Офшорні зони в системі світових фінансових центрів 111

РОЗДІЛ 3. МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВІ РИНКИ

126

Глава 6. Міжнародний валютний ринок 126

- 6.1. Сутність міжнародного валютного ринку 126
- 6.2. Угоди на міжнародному валютному ринку 129
- 6.3. Урядове втручання в діяльність валютних ринків 143
- 6.4. Ринок євровалют 145

Глава 7. Міжнародний кредитний ринок. 151

- 7.1. Сутність міжнародного кредитного ринку 151
- 7.2. Валютно-фінансові умови міжнародного кредиту 160
- 7.3. Ринок єврокредитів 166
- 7.4. Міжнародна офіційна допомога країнам, що розвиваються . . . 169

Глава 8. Міжнародний ринок цінних паперів. 174

- 8.1. Сутність фондового ринку та ринку цінних паперів 174
- 8.2. Етапи й тенденції розвитку світового фондового ринку 183
- 8.3. Класифікація цінних паперів 188
- 8.4. Міжнародний ринок титулів власності 190
- 8.5. Міжнародний ринок облігацій 203
- 8.6. Міжнародний ринок фінансових деривативів 211
- 8.7. Первинний та вторинний ринки цінних паперів 219

РОЗДІЛ 2. СВІТОВА ФІНАНСОВА СИСТЕМА

93

Глава 4. Характеристика світової фінансової системи. 93

- 4.1. Міжнародні фінансові потоки 93
- 4.2. Світовий фінансовий ринок 95
- 4.3. Розвиток світової фінансової системи в сучасних умовах 101

Глава 5. Світові фінансові центри. 108

- 5.1. Головні світові фінансові центри 108
- 5.2. Офшорні зони в системі світових фінансових центрів 111

РОЗДІЛ 3. МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВІ РИНКИ

126

Глава 6. Міжнародний валютний ринок 126

- 6.1. Сутність міжнародного валютного ринку 126
- 6.2. Угоди на міжнародному валютному ринку 129
- 6.3. Урядове втручання в діяльність валютних ринків 143
- 6.4. Ринок євровалют 145

Глава 7. Міжнародний кредитний ринок. 151

- 7.1. Сутність міжнародного кредитного ринку 151
- 7.2. Валютно-фінансові умови міжнародного кредиту 160
- 7.3. Ринок єврокредитів 166
- 7.4. Міжнародна офіційна допомога країнам, що розвиваються . . . 169

Глава 8. Міжнародний ринок цінних паперів. 174

- 8.1. Сутність фондового ринку та ринку цінних паперів 174
- 8.2. Етапи й тенденції розвитку світового фондового ринку 183
- 8.3. Класифікація цінних паперів 188
- 8.4. Міжнародний ринок титулів власності 190
- 8.5. Міжнародний ринок облігацій 203
- 8.6. Міжнародний ринок фінансових деривативів 211
- 8.7. Первинний та вторинний ринки цінних паперів 219

РОЗДІЛ 4. ОПОДАТКУВАННЯ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН 245

Глава 9. Особливості міжнародного оподаткування 245

- 9.1. Загальні риси та специфіка оподаткування в окремих країнах світу 245
- 9.2. Міжнародне подвійне оподаткування 261

Глава 10. Офшорні центри в системі міжнародного оподаткування 273

- 10.1. Втеча від податків та ухилення від них 273
- 10.2. Основні методи, які обмежують операції через офшорні центри 278

Глава 11. Відмивання «брудних» грошей 286

- 11.1. Поняття «брудно» гроші. Відмивання «брудних» грошей як процес 286
- 11.2. Розпізнавання операцій, пов'язаних з відмиванням «брудних» грошей. 305
- 11.3. Основні шляхи і методи протидії відмиванню «брудних» грошей. 310

РОЗДІЛ 5. МІЖНАРОДНИЙ ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ 321

Глава 12. Сутність міжнародного фінансового менеджменту 321

- 12.1. Поняття про міжнародний фінансовий менеджмент та його основні функції. 321
- 12.2. Специфіка зовнішнього середовища прийняття фінансових рішень 325

Глава 13. Загальні напрями міжнародного фінансового менеджменту 332

- 13.1. Капітальне бюджетування 332
- 13.2. Управління портфелем зарубіжних цінних паперів 334
- 13.3. Чинна капітальна політика. 339
- 13.4. Транснаціональне фінансування. 344
- 13.5. Фінансування міжнародної торгівлі 347
- 13.6. Дивідендна політика корпорації. 353
- 13.7. Управління ризиком 357

РОЗДІЛ 4. ОПОДАТКУВАННЯ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН 245

Глава 9. Особливості міжнародного оподаткування 245

- 9.1. Загальні риси та специфіка оподаткування в окремих країнах світу 245
- 9.2. Міжнародне подвійне оподаткування 261

Глава 10. Офшорні центри в системі міжнародного оподаткування 273

- 10.1. Втеча від податків та ухилення від них 273
- 10.2. Основні методи, які обмежують операції через офшорні центри 278

Глава 11. Відмивання «брудних» грошей 286

- 11.1. Поняття «брудно» гроші. Відмивання «брудних» грошей як процес 286
- 11.2. Розпізнавання операцій, пов'язаних з відмиванням «брудних» грошей. 305
- 11.3. Основні шляхи і методи протидії відмиванню «брудних» грошей. 310

РОЗДІЛ 5. МІЖНАРОДНИЙ ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ 321

Глава 12. Сутність міжнародного фінансового менеджменту 321

- 12.1. Поняття про міжнародний фінансовий менеджмент та його основні функції. 321
- 12.2. Специфіка зовнішнього середовища прийняття фінансових рішень 325

Глава 13. Загальні напрями міжнародного фінансового менеджменту 332

- 13.1. Капітальне бюджетування 332
- 13.2. Управління портфелем зарубіжних цінних паперів 334
- 13.3. Чинна капітальна політика. 339
- 13.4. Транснаціональне фінансування. 344
- 13.5. Фінансування міжнародної торгівлі 347
- 13.6. Дивідендна політика корпорації. 353
- 13.7. Управління ризиком 357

РОЗДІЛ 6. РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ МАКРОЕКО-НОМІКИ 375**РОЗДІЛ 6. РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ МАКРОЕКО-НОМІКИ** 375**Глава 14. Регулювання валютно-кредитної політики країн** 375**Глава 14. Регулювання валютно-кредитної політики країн** 375

- 14.1. Міжнародний валютний фонд 375
- 14.2. Міжнародний банк реконструкції та розвитку 381
- 14.3. Банк міжнародних розрахунків. 384

- 14.1. Міжнародний валютний фонд 375
- 14.2. Міжнародний банк реконструкції та розвитку 381
- 14.3. Банк міжнародних розрахунків. 384

Глава 15. Регулювання зовнішньої заборгованості країн 386**Глава 15. Регулювання зовнішньої заборгованості країн** 386

- 15.1. Діяльність Паризького клубу 386
- 15.2. Діяльність Лондонського клубу 389

- 15.1. Діяльність Паризького клубу 386
- 15.2. Діяльність Лондонського клубу 389

БІБЛІОГРАФІЯ 391

БІБЛІОГРАФІЯ 391

Дисципліна «Міжнародна економіка» є складовою частиною підготовки економістів широкого профілю і однією з профільюючих у підготовці економістів-міжнародників. Вона належить до фундаментальних економічних дисциплін, спирається на теорію ринкової економіки і розвиває її, є поєднувальною ланкою між такими університетськими курсами, як мікроекономіка та макроекономіка і конкретно економічними дисциплінами: маркетинг, менеджмент, фінанси, бухгалтерський облік та аудит, гроші і кредит, банківська справа та ін.

У системі економічної теорії «Міжнародна економіка» спочатку займала периферійне місце, існувала на засадах окремих розділів мікро- та макроекономіки, які містили аналіз міжнародних економічних відносин щодо зовнішньої торгівлі, міждержавного руху чинників виробництва, валютно-фінансової системи, що зумовлює цей рух.

Відокремлення «Міжнародної економіки» у самостійну дисципліну було історично зумовлено становленням, розвитком та функціонуванням світогосподарських зв'язків як особливої, цілісної, органічної системи. Формування цієї системи виходило з еволюції міжнародного поділу праці, процесів інтернаціоналізації господарського життя країн світового співтовариства, інтеграції груп країн у регіональні господарські комплекси (союзи) з міждержавним та наддержавним регулюванням соціально-економічних процесів, транснаціоналізації виробництва, функціонування міжнародної валютно-фінансової сфери як самостійного явища, безпосередньо не пов'язаного із зовнішньою торгівлею та міжнародним рухом чинників виробництва [22; 23; 52].

Дисципліна «Міжнародна економіка» є складовою частиною підготовки економістів широкого профілю і однією з профільюючих у підготовці економістів-міжнародників. Вона належить до фундаментальних економічних дисциплін, спирається на теорію ринкової економіки і розвиває її, є поєднувальною ланкою між такими університетськими курсами, як мікроекономіка та макроекономіка і конкретно економічними дисциплінами: маркетинг, менеджмент, фінанси, бухгалтерський облік та аудит, гроші і кредит, банківська справа та ін.

У системі економічної теорії «Міжнародна економіка» спочатку займала периферійне місце, існувала на засадах окремих розділів мікро- та макроекономіки, які містили аналіз міжнародних економічних відносин щодо зовнішньої торгівлі, міждержавного руху чинників виробництва, валютно-фінансової системи, що зумовлює цей рух.

Відокремлення «Міжнародної економіки» у самостійну дисципліну було історично зумовлено становленням, розвитком та функціонуванням світогосподарських зв'язків як особливої, цілісної, органічної системи. Формування цієї системи виходило з еволюції міжнародного поділу праці, процесів інтернаціоналізації господарського життя країн світового співтовариства, інтеграції груп країн у регіональні господарські комплекси (союзи) з міждержавним та наддержавним регулюванням соціально-економічних процесів, транснаціоналізації виробництва, функціонування міжнародної валютно-фінансової сфери як самостійного явища, безпосередньо не пов'язаного із зовнішньою торгівлею та міжнародним рухом чинників виробництва [22; 23; 52].

Міжнародна економіка складається з:

- міжнародної мікроекономіки (international microeconomics);
- міжнародної макроекономіки (international macroeconomics).

Така послідовність не випадкова. Історично склалося так, що порівняно самостійні частини міжнародної економіки формувалися саме в такій послідовності. Міжнародна торгівля товарами та факторами виробництва була історично першою і до певного часу головною формою міжнародних економічних відносин. Лише наприкінці XX ст. вона втратила провідну роль, яку почали займати різноманітні форми міжнародних фінансових операцій. Вивченням закономірностей міжнародного руху товарів та чинників їхнього виробництва як раз і займається міжнародна мікроекономіка. Окремі країни в міжнародній мікроекономіці розглядаються як певні одиниці, подібно домогосподарству чи фірмам у традиційній мікроекономіці. Розгляд у міжнародній мікроекономіці інтеграційних процесів зумовлений тільки тим, що вони у своїй розвинутій формі передбачають посилення лібералізму у міжнародному русі як товарів, так і чинників виробництва.

Міжнародна мікроекономіка як розділ міжнародної економіки займається вивченням міждержавного руху товарів та факторів їхнього виробництва. Таке визначення міжнародної мікроекономіки загально-визначене в університетах США та Західної Європи. Однак предмет міжнародної макроекономіки і досі залишається дискусійним, суперечливим, що часом робить його електичним. Вибір основних складових дослідження в міжнародній макроекономіці орієнтований на їхню практичну значимість та доцільність у вирішенні конкретних проблем функціонування відкритих економік та розвитку світового господарства в цілому.

Міжнародна макроекономіка суттєво поширює предмет аналізу теорії міжнародної економіки, здійснює його на рівні взаємодії відкритих національних економік та світового господарства в цілому. Це по-

Міжнародна економіка складається з:

- міжнародної мікроекономіки (international microeconomics);
- міжнародної макроекономіки (international macroeconomics).

Така послідовність не випадкова. Історично склалося так, що порівняно самостійні частини міжнародної економіки формувалися саме в такій послідовності. Міжнародна торгівля товарами та факторами виробництва була історично першою і до певного часу головною формою міжнародних економічних відносин. Лише наприкінці XX ст. вона втратила провідну роль, яку почали займати різноманітні форми міжнародних фінансових операцій. Вивченням закономірностей міжнародного руху товарів та чинників їхнього виробництва як раз і займається міжнародна мікроекономіка. Окремі країни в міжнародній мікроекономіці розглядаються як певні одиниці, подібно домогосподарству чи фірмам у традиційній мікроекономіці. Розгляд у міжнародній мікроекономіці інтеграційних процесів зумовлений тільки тим, що вони у своїй розвинутій формі передбачають посилення лібералізму у міжнародному русі як товарів, так і чинників виробництва.

Міжнародна мікроекономіка як розділ міжнародної економіки займається вивченням міждержавного руху товарів та факторів їхнього виробництва. Таке визначення міжнародної мікроекономіки загально-визначене в університетах США та Західної Європи. Однак предмет міжнародної макроекономіки і досі залишається дискусійним, суперечливим, що часом робить його електичним. Вибір основних складових дослідження в міжнародній макроекономіці орієнтований на їхню практичну значимість та доцільність у вирішенні конкретних проблем функціонування відкритих економік та розвитку світового господарства в цілому.

Міжнародна макроекономіка суттєво поширює предмет аналізу теорії міжнародної економіки, здійснює його на рівні взаємодії відкритих національних економік та світового господарства в цілому. Це по-

ширення ґрунтується на існуванні міжнародної валютно-фінансової системи не тільки як механізму, що обслуговує рух товарів та чинників їхнього виробництва, а й як самостійної системи міжнародної економіки. Тому провідне місце в міжнародній макроекономіці передусім посідають:

- дослідження феномену сучасної міжнародної валютно-фінансової системи;
- вивчення проблем щодо валютного курсу та механізму його утворення, стану платіжного балансу, котрі визначають місце національних економік у світогосподарських зв'язках;
- аналіз міжнародних фінансових ринків, торгівлі конкретними фінансовими інструментами — валютою, кредитом, цінними паперами;
- функціонування відкритої національної економіки та світового господарства в цілому залучає до предмета міжнародної макроекономіки також вирішення питань її регулювання, яке здійснюється через діяльність міжнародних економічних та фінансових організацій.

Саме тому завдання навчального посібника полягає в розгляді за допомогою макроекономічного аналізу сутнісних проблем щодо функціонування та розвитку міжнародної валютно-фінансової системи, передусім валютних курсів, платіжного балансу, міжнародних фінансових ринків в умовах глобалізації; в аналізі сучасних завдань регулювання міжнародної макроекономіки.

Навчальний посібник підготовлено спільно з провідними фахівцями Білоруського торговельно-економічного університету, передусім із ректором цього університету А.А. Наумчик та завідувачем кафедри світової та національної економіки С.Н. Лебедевою.

При формуванні змісту навчального посібника було використано праці провідних зарубіжних та вітчизняних учених, які містяться в наведеному наприкінці посібника списку літератури. У підготовці посібника брали участь аспіранти та здобувачі І.О. Уханова, О.С. Кіро, М.Є. Бикова, О.А. Єрмакова.

ширення ґрунтується на існуванні міжнародної валютно-фінансової системи не тільки як механізму, що обслуговує рух товарів та чинників їхнього виробництва, а й як самостійної системи міжнародної економіки. Тому провідне місце в міжнародній макроекономіці передусім посідають:

- дослідження феномену сучасної міжнародної валютно-фінансової системи;
- вивчення проблем щодо валютного курсу та механізму його утворення, стану платіжного балансу, котрі визначають місце національних економік у світогосподарських зв'язках;
- аналіз міжнародних фінансових ринків, торгівлі конкретними фінансовими інструментами — валютою, кредитом, цінними паперами;
- функціонування відкритої національної економіки та світового господарства в цілому залучає до предмета міжнародної макроекономіки також вирішення питань її регулювання, яке здійснюється через діяльність міжнародних економічних та фінансових організацій.

Саме тому завдання навчального посібника полягає в розгляді за допомогою макроекономічного аналізу сутнісних проблем щодо функціонування та розвитку міжнародної валютно-фінансової системи, передусім валютних курсів, платіжного балансу, міжнародних фінансових ринків в умовах глобалізації; в аналізі сучасних завдань регулювання міжнародної макроекономіки.

Навчальний посібник підготовлено спільно з провідними фахівцями Білоруського торговельно-економічного університету, передусім із ректором цього університету А.А. Наумчик та завідувачем кафедри світової та національної економіки С.Н. Лебедевою.

При формуванні змісту навчального посібника було використано праці провідних зарубіжних та вітчизняних учених, які містяться в наведеному наприкінці посібника списку літератури. У підготовці посібника брали участь аспіранти та здобувачі І.О. Уханова, О.С. Кіро, М.Є. Бикова, О.А. Єрмакова.

Автори і редактори висловлюють щирі вдячність академіку НАН України, д.е.н., професору Амоші О.І., д.е.н., професору Лук'яненко Д.Г., д.е.н., професору Макогону Ю.В., д.е.н., професору Мозговому О.М., д.е.н., професору Циганковій Т.М. за співробітництво, корисні й неупереджені зауваження та допомогу, надані під час роботи над цією книгою. Наша величезна подяка професорам С.С. Дзарасову (Росія), А. Прадетто (ФРН), П. Грегори (США), С. Фортеск'ю (Австралія), дослідження та поради яких сприяли підготовці цього навчального посібника.

Автори і редактори висловлюють щирі вдячність академіку НАН України, д.е.н., професору Амоші О.І., д.е.н., професору Лук'яненко Д.Г., д.е.н., професору Макогону Ю.В., д.е.н., професору Мозговому О.М., д.е.н., професору Циганковій Т.М. за співробітництво, корисні й неупереджені зауваження та допомогу, надані під час роботи над цією книгою. Наша величезна подяка професорам С.С. Дзарасову (Росія), А. Прадетто (ФРН), П. Грегори (США), С. Фортеск'ю (Австралія), дослідження та поради яких сприяли підготовці цього навчального посібника.